

АНОТАЦІЯ

Сафонюк Є. І. Європейська хартія регіональних мов або мов меншин: політико-правовий досвід застосування в Україні — кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю «052 — Політологія» — Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса Національної академії наук України, Київ, 2024.

У дисертації проведено всебічний аналіз політико-правових аспектів застосування ЄХРМ, як важливого елементу мовної політики держави. Особливу увагу приділено контексту сучасних викликів пов'язаних з агресією РФ, яка використовує мовне питання як інструмент політичного тиску та маніпуляцій прагнучи створити розкол в українському суспільстві. У зв'язку з цим, вивчено, як саме впровадження Хартії впливає на етнонаціональні відносини та соціокультурний ландшафт країни.

Також робота зосереджує увагу на значенні «мовного питання», підкреслюючи його використання як одного з головних механізмів дестабілізації української держави з боку Російської Федерації. В цьому контексті досліджується роль мовних прав і політики у внутрішньому житті країни, а також її міжнародних зобов'язаннях, зокрема відповідно до стандартів Європейського Союзу в рамках процесу євроінтеграції.

Розглянуто складнощі, пов'язані з ратифікацією ЄХРМ та її впровадженням надалі у законодавство України, зокрема з урахуванням розбіжності між національними інтересами та необхідністю забезпечення прав мовних меншин. Проблеми адаптації міжнародного законодавства до українських реалій, виклики з якими зіткнулась держава в умовах війни та важливість збалансованої мовної політики для збереження національної єдності також висвітлені.

Описано тяглість наукового дискурсу, щодо особливостей процесу ратифікації Хартії, а також щодо його наслідків з урахуванням сучасних

викликів для України. Вивчено різні підходи до застосування норм Хартії, а також їхній вплив на захист прав національних меншин та забезпечення мовного різноманіття в умовах сучасної України, що перебуває на шляху до євроінтеграції та водночас протистоїть агресії з боку РФ.

Окреслено ключові політичні та правові чинники, які вплинули на підписання та ратифікацію Хартії, а також охарактеризовано її вплив на національні меншини та етнонаціональні відносини. Запропоновано шляхи вдосконалення законодавства у сфері мовної політики з урахуванням цивілізаційних викликів, внутрішньополітичних реалій та національних інтересів України.

Обґрунтовано наукову новизну роботи, яка полягає у вперше здійсненому комплексному аналізі політико-правових аспектів імплементації ЄХРМ в умовах сучасної України, що враховує як внутрішні, так і зовнішні виклики. Розроблено рекомендації щодо вдосконалення законодавства в напрямку захисту національних меншин, які враховують соціокультурні реалії та цивілізаційні виклики сучасної епохи.

Визначено практичне значення отриманих результатів, яке полягає в їхньому потенціалі для впровадження у процеси державної політики та правового регулювання мовних питань. Вони можуть бути використані для вдосконалення нормативно-правової бази, розробки стратегій у сфері захисту мовних меншин, а також для покращення практичної реалізації норм Європейської хартії регіональних мов або мов меншин в Україні. Отримані наукові висновки мають можливість стати підґрунтям для розробки нових підходів до забезпечення прав національних меншин, а також для оптимізації державної мовної політики в умовах загострення внутрішньо- та зовнішньополітичних викликів.

Здійснено внесок у розвиток теоретичних основ щодо ратифікації міжнародних правових актів, які стосуються мовних прав меншин. Поглиблений аналіз національних і міжнародних правових документів дозволив виявити не лише позитивні аспекти впровадження Європейської

хартії регіональних мов або мов меншин в Україні, але й окреслити ризики та загрози, що можуть виникнути в умовах сучасної геополітичної ситуації.

Узагальнено результати дослідження, які підкреслюють важливість збалансованого підходу до імплементації Хартії, що враховує як збереження мовних прав меншин, так і захист національних інтересів України, особливо в умовах війни та інформаційної агресії з боку Російської Федерації.

Запропоновано конкретні рекомендації щодо вдосконалення українського законодавства у сфері мовної політики, яке б відповідало вимогам міжнародних стандартів, водночас забезпечуючи національну безпеку та єдність українського суспільства. Дисертаційна робота може бути корисною для політиків, правознавців, науковців, які займаються питаннями мовної політики, міжетнічних відносин та міжнародного права, а також для представників органів державної влади, відповідальних за реалізацію мовної політики в Україні.

Результати дослідження значно поглиблюють розуміння особливостей імплементації Європейської хартії регіональних мов або мов меншин в Україні, зокрема в умовах політичних, соціальних та культурних трансформацій, що відбуваються в країні. Аналізуючи приклади застосування Хартії в інших країнах, дослідження демонструє, як можна збалансувати захист мовних прав національних меншин зі збереженням цілісності держави та забезпеченням її національних інтересів. Ці результати можуть стати основою для подальших наукових досліджень у галузі прав національних меншин, міжетнічних відносин та мовної політики.

Розроблені в межах цього дослідження рекомендації можуть бути корисними для удосконалення мовної політики держави, зокрема у контексті її євроінтеграційних зобов'язань. Окрім цього, результати дослідження мають практичну цінність, оскільки вони можуть бути використані як основа для розробки нових стратегій державної політики щодо захисту прав міноритарних мов. Це дозволить Україні ефективніше реагувати на сучасні виклики, пов'язані з інформаційною агресією та використанням «мовного питання» як інструменту

політичного тиску. Важливим є і те, що отримані дані можуть допомогти у побудові діалогу між державою та національними меншинами, що сприятиме збереженню культурного різноманіття та соціальної гармонії в державі.

Ключові слова: Європейська хартія регіональних мов або мов меншин, мова, національні меншини, етнополітика, мовна політика України, етнонаціональні відносини, ратифікація, імплементація, ЄХРМ, міжнародне право, національні інтереси, євроінтеграція, мовне питання, право, національна єдність, законодавство України.

ABSTRACT

Safoniuk Y. I. The European Charter for Regional or Minority Languages: Political and Legal Experience of Application in Ukraine — *qualifying scientific work on the rights of manuscript.*

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the speciality «052 — Political Science» — I. F. Kuras Institute of Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, 2024.

The dissertation provides a comprehensive analysis of the political and legal aspects of the application of the European Charter for Regional or Minority Languages, which is an important element of the state's language policy. Particular attention is paid to the context of current challenges related to the aggression of Russia, which uses the language issue as an instrument of political pressure and manipulation in an effort to create a split in Ukrainian society. In this regard, the paper examines how the implementation of the Charter affects ethno-national relations and the socio-cultural landscape of the country.

The paper also focuses on the significance of the «language issue», emphasizing its use as one of the main mechanisms of destabilization of the Ukrainian state by the Russian Federation. In this context, the role of language rights and policy in the internal life of the country, as well as in its international obligations, in particular in accordance with the standards of the European Union within the framework of the European integration process, is explored.

The author examines the difficulties associated with the ratification of the European Charter for Regional or Minority Languages and its subsequent implementation in Ukrainian legislation, in particular, taking into account the discrepancy between national interests and the need to ensure the rights of linguistic minorities. The problems of adapting international legislation to Ukrainian realities, the challenges faced by the state in the context of war, and the importance of a balanced language policy for preserving national unity are also highlighted.

The author describes the continuity of the scientific discourse on the peculiarities of the Charter ratification process and its consequences in view of the

current challenges for Ukraine. The author examines different approaches to the application of the Charter's provisions, as well as their impact on the protection of the rights of national minorities and linguistic diversity in the context of modern Ukraine, which is on the path to European integration and at the same time is confronting Russian aggression.

The author outlines the key political and legal factors that influenced the signing and ratification of the Charter, and characterizes its impact on national minorities and interethnic relations. The author suggests ways to improve the legislation in the field of language policy, taking into account civilizational challenges, domestic political realities and national interests of Ukraine.

The scientific novelty of the work consists in the first comprehensive analysis of the political and legal aspects of the implementation of the European Charter for Regional or Minority Languages in the context of modern Ukraine, taking into account both internal and external challenges. Recommendations for improving the legislation on the protection of national minorities, taking into account the socio-cultural realities and civilizational challenges of the modern era are developed.

The practical significance of the results obtained, which lies in their potential for implementation in the processes of state policy and legal regulation of language issues, is determined. They can be used to improve the legal framework, develop strategies for the protection of linguistic minorities, and improve the practical implementation of the European Charter for Regional or Minority Languages in Ukraine. The scientific conclusions obtained can serve as a basis for developing new approaches to ensuring the rights of national minorities, as well as for optimizing the state language policy in the context of aggravating domestic and foreign policy challenges.

A contribution was made to the development of the theoretical framework for the ratification of international legal acts relating to minority language rights. An in-depth analysis of national and international legal documents has revealed not only the positive aspects of the implementation of the European Charter for Regional or

Minority Languages in Ukraine, but also the risks and threats that may arise in the current geopolitical situation.

The article summarizes the results of the study, which emphasize the importance of a balanced approach to the implementation of the Charter, taking into account both the preservation of minority language rights and the protection of Ukraine's national interests, especially in the context of war and information aggression by the Russian Federation.

Specific recommendations for improving Ukrainian legislation in the field of language policy, which would meet the requirements of international standards, while ensuring national security and unity of Ukrainian society, are proposed. The dissertation may be useful for politicians, lawyers, scholars dealing with language policy, interethnic relations and international law, as well as for representatives of public authorities responsible for implementing language policy in Ukraine.

The results of the study significantly deepen the understanding of the peculiarities of the implementation of the European Charter for Regional or Minority Languages in Ukraine, in particular in the context of political, social and cultural transformations taking place in the country. The study demonstrates how to balance the protection of the linguistic rights of national minorities with the preservation of the integrity of the state and the safeguarding of its national interests by analyzing examples of the application of the Charter in other countries. These results can serve as a basis for further research in the field of national minority rights, interethnic relations and language policy.

The recommendations developed in this study may be useful for improving Ukraine's language policy, particularly in the context of its European integration obligations. Besides, the results of the study are of practical value, as they can be used as a basis for developing new strategies for state policy to protect the rights of minority languages. This will allow Ukraine to respond more effectively to current challenges related to information aggression and the use of the «language issue» as an instrument of political pressure. It is also important that the data obtained can help to

build a dialogue between the state and national minorities, which will help to preserve cultural diversity and social harmony in the country.

Keywords: European Charter for Regional or Minority Languages, language, national minorities, ethnopolitics, language policy of Ukraine, interethnic relations, ratification, ECRML, implementation, international law, national interests, European integration, language issue, law, national unity, Ukrainian legislation.